

Gerecse Natúrpark
Székhely: 2890 Tata, Kossuth tér 1.
Telefon: (30) 247-0613
E-mail: gerecsenaturpark@gmail.com
www.gerecsenaturpark.eu

VI. /2019.

ELŐTERJESZTÉS
A Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés 2019. április 25-i ülésére

**Tárgy: Tájékoztató Komárom-Esztergom megye natúrparkjainak működéséről
Gerecse Natúrpark**

Előterjesztő: Michl József elnök, Által-ér Szövetség

Tisztelt Elnök úr! Tisztelt Közgyűlés!

Megtisztelő, hogy a Gerecse Natúrpark működéséről, aktuális programjairól ismételten beszámolhatunk a Komárom-Esztergom megyei Közgyűlés előtt. A megyénket érintő 2 natúrpark kapcsán fontos elmondani, hogy Magyarországon immár 12 hivatalosan létező natúrpark működik. Ezek sorában a Vértesi Natúrpark a legelső (2005-ben elismert) natúrpark, a Gerecse Natúrpark pedig a legnépesebb (csaknem 180 ezer fő).

A Gerecse Natúrpark munkaszervezeteként a 2015-ben történt beszámolónk óta elért fontosabb eredményekről és aktualitásokról szeretnék számot adni.

A Gerecse Natúrpark fejlesztése tekintetében a legjelentősebb előrelépés, hogy az Által-ér Szövetség kezdeményezésére, a Szalézi Lelkigyakorlatos Ház beruházásában 2019-ben megépül a Gerecse Natúrpark látogatóközpontja Bajóton. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 214,7 MFt támogatásával megvalósuló projekt eredményeként a Gerecse egyik legszebb részén, a szalézi rend péliföldszentkereszti rendháza és zarándokhelye közvetlen szomszédságában épülhet meg. A teljeskörűen akadálymentesített és megújuló energiákat hasznosító épületegyüttes mind turisztikai, mind természetvédelmi, mind pedig környezeti nevelési szempontból térségi szervezőközponti szerepet fog betölteni a Gerecse Natúrparkban.

A Gerecse Natúrpark Bajót-Pélig-földszentkereszten épülő látogatóközpontja várhatóan ez év végére készül el

„Gerecse Natúrpark – ahol a források vize és a zarándokutak csendje a sasbércek világával találkozik”

A látogatóközpont ünnepélyes alapkövetétele 2018 szeptemberében került sor. Az intézmény a gerecsei turizmus egyik fontos központja és bemutató helyszíne lesz, ahol a Gerecse Natúrpark egészéről nyerhet autentikus ízelítőt az évente odaérkező több ezer látogató, zarándok, diák.

A Gerecse Natúrpark Bajót-Péligföldszentkeresztben felépülő látogatóközpontjának ünnepélyes alapkövetétele, 2018. szeptember 15.

A képen *dr. Völner Pál, Popovics György, Ábrahám Béla SDB, Tóth Zoltán, Musicz László, Gnana Pragasam Derossi Raja SDB, Nádudvari Géza*

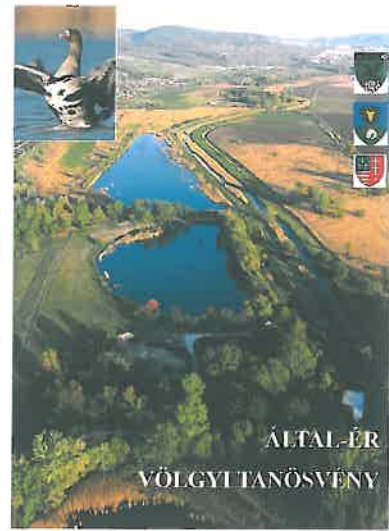
Az Interreg Szlovákia-Magyarország határon átnyúló Együtműködés keretében az Által-ér Szövetség több, mint 325 ezer eurót fordíthat a Gerecse Natúrpark valamennyi (29) településén egységes arculatú **natúrpark-kapuk** és **többnyelvű köztéri információs pontok** kialakítására. E projekt keretében környezeti nevelési program megvalósítására, workshopok megrendezésére is sor kerül. Tatán az Öreg-tavon gyülekező vadludak védelme érdekében webkamera rendszer létesült, de több meglévő tanösvény fejlesztésére is sor kerül. Összeállításra kerül egy szép kivitelű fotóalbum is, mely a Gerecse Natúrpark természeti és kulturális értékeit, hagyományait mutatja be.

Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együtműködési Program keretében 11 hazai és szlovákiai partner együtműködésében megvalósuló SKHU/1601/1.1/258 kódszámú projekt (NATUR/DANUBEPARKS) vezető

pályázója az Alsó-Csallóközi Önkormányzatok Szövetsége, magyarországi fő partnere pedig az Által-ér Szövetség.

Szövetségünk Komárom-Esztergom megye számos pontján működött közre **tanösvények, ökoturisztikai létesítmények** létrejöttében. Így valósult meg a tardosi Malom-völgyi tanösvény, a Monostori ártéri tanösvény Komáromban, az Által-ér völgyi kerékpárút menti tanösvény, a Hosszú-völgyi tanösvény Kocson, a bajóti Szent-kút Tanösvény, de az ország egyik legnépszerűbb tanösvényének tekinthető Fényes Tanösvény születésénél is közreműködtünk. Partnerként vettünk részt a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság beruházásában 2018-ban megvalósult Dunaalmási Kőpíte Túrakörök tanösvény kialakításában és segítettük a Lábatlanon megvalósuló Dunamente Ökoturisztikai Látogatóközpont tervezését is.

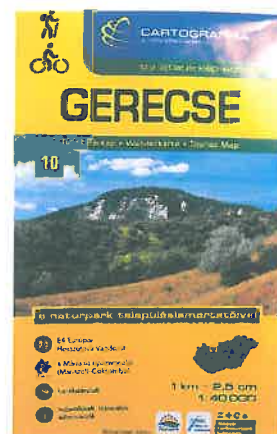
Szövetségünk partnerségével Komárom-Esztergom megye számos településének határában került kialakításra tanösvény

Partnerként működött közre az Által-ér Szövetség a Tata Város Önkormányzata beruházásában 2015 februárjában átadott Fényes Tanösvény tematikájának kialakításában is

A Gerecse Natúrparkhoz csatlakozott 29 település mindegyikén felállítottuk azokat a natúrparki értékeket jelölő táblákat, amelyekkel a Gerecse jellegzetes táji-természeti-kultúrtörténeti értékeire hívjuk fel a figyelmet. A táblák kihelyezésében valamennyi partnertelepülésünket köszönet illeti.

A Cartographia Kft.-vel kialakított együttműködés keretében adtuk ki a Gerecse legújabb (immár a Gerecse Natúrpark információival aktualizált) térképét és atlaszát. A térkép a bolti forgalomban is kapható, de azt eljuttattuk valamennyi natúrpark-tagnak.

Szintén van Gerecse Natúrparki vonatkozása annak, hogy az Által-ér Szövetség kezdeményezésére **Tata** a 170 országot tömörítő Ramsari Egyezmény Dubajban megrendezett világkonferenciáján 2018-ban elnyerte a **Ramsari Város (Wetland City)** címet, melyet mindössze 18 város érdemelt ki a Földön. Tata e legújabb nemzetközi rangú elismerését a vizes élőhelyek, források, tavak példaértékű rehabilitációjára, kezelésére, turisztikai hasznosítására tekintettel és a hozzájuk kapcsolódó szemléletformálási tevékenység révén nyerte el.

Michl József polgármester a díj átvételekor

A rangos elismerést a tatai vizes élőhelyek megőrzéséért és helyreállításáért, valamint a vizes élőhelyek bölcs hasznosításáért végzett tevékenységéért kapta Tata városa. A három évente kiosztásra kerülő díj rangját emeli, hogy 170 ország 2.331 nemzetközi jelentőséggel bíró vizes élőhely közül ismerték el a Tatai-tavakért végzett sokrétű tevékenységet.

A **Neszmélyi Borút Egyesület** gondozásában megvalósuló „Tájban élő ember” projekt is számos szállal kapcsolódik Szövetségünk tevékenységéhez. E fejlesztés révén a borvidék infrastruktúra-fejlesztésén túlmenően mintegy 100 km hosszú mobilapplikációs tanösvény jöhet létre a Gerecse Natúrpark tanösvény-hálózatát is erősítve.

Szövetségünk az elmúlt években számos végzős egyetemi hallgató számára nyújtott segítséget illetve konzulensi támogatást natúrparki vonatkozású diplomamunkáik elkészítéséhez (főleg **Soproni Egyetem, Széchenyi István Egyetem, Szent István Egyetem, Corvinus Egyetem**).

Tata adhatott helyet 2017-ben a **Vizes Élőhelyek Világnapja** országos központi ünnepségének. Az Agrárminisztériummal, a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottságával és Tata Város Önkormányzatával közösen megrendezett ünnepség központi témája a „Túl sok víz-túl kevés víz, a vizes élőhelyek szerepe a kockázatok csökkentésében” volt. A rendezvényen az Által-ér völgy vizes élőhelyeiről, élőhely rekonstrukciójáról is elhangzott előadás.

Tisztelt Közgyűlés!

Köszönjük, hogy a Gerecse Natúrpark működéséről időről-időre beszámolhatunk és megtisztelő, hogy a Megyei Közgyűlés az Által-ér Szövetség munkáját 2015-ben „Komárom-Esztergom megyéért” szakmai díjjal is elismerte.

Tevékenységünkhöz továbbra is kérjük és megköszönjük a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés támogatását!

Tata, 2019. április 17.

Michl József
elnök

Határozati javaslat

A Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés

1. Megköszöni az Által-ér Vízyűjtő Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség tájékoztatását a Gerecse Natúrparkról;
2. Mint a megyei területi tervezésért, programozásért felelős szervezet továbbra is kiemelten kezeli a natúrparki törekvéseket és ezek projektelemeit beépíti a Terület-és Településfejlesztési Operatív Program megyei programjaiba, illetve közvetíti az érintett ágazati operatív programok felé, mint kiemelt megyei igényt;
3. Felkéri a Szövetséget, hogy továbbra is segítse aktív szervező munkájával a Gerecse Natúrpark tevékenységének megszilárdítását.

Felelős: Popovics György, a közgyűlés elnöke

Határidő: folyamatos

Beszámoló a
VÉRTESEI NATÚRPARKBAN
2015-2019 között
végzett munkákról, eseményekről

A VÉRTESEI NATÚRPARK JELLEMZŐ ADATAI

Hivatalos megalakulásának ideje: 2015.10.27., Csákvár

Elhelyezkedés: A Vértesi Natúrpark Magyarországon, a Dunántúli-középhegység nagytáján belül helyezkedik el. Magában foglalja szinte az egész Vértest, a Zámolyi-medence nagy részét, és a Gerecse déli oldalának egy kis részét (Zuppa-tető). Északról az Által-ér völgy és a Bársonyos, nyugatról a Móri-árok, délről a Sörédi-hát, keletről a Lovasberényi-hát és a Nyugati-Gerecse határolja.

Területe: 35 823 ha

Települései: A Natúrparkhoz 17 település tartozik, melyek két megyében helyezkednek el. Fejér megyében található Bodmér, Csákberény, Csákvár, Csókakő, Gánt, Mór, Pátka, Pusztavám, Szár, Vértesboglár és Zámoly. Komárom-Esztergom megyéhez tartozik Bokod, Oroszlány, Szárliget, Tatabánya, Várgesztes és Vértessomló.

Település	Teljes közigazgatási terület *(ha)	Natúrparki terület (ha)		Natúrparki területarány (%)
		Ebből Fejér-megyei terület	Ebből Komárom-Esztergom megyei terület	
Bodmér	717	6		0,02
Bokod	2992		1079	3,01
Csákberény	4137	3020		8,43
Csákvár	11876	7448		20,79
Csókakő	1092	401		1,12
Gánt, Kőhányás, Vérteskozma	5815	5815		16,23
Mór	10861	1179		3,29
Oroszlány	7586		5755	16,07
Pátka	4038	187		0,52
Pusztavám	3469	1457		4,07
Szár	2263	1018		2,84
Szárliget	1456		1114	3,11
Tatabánya	9142		1771	4,94
Várgesztes	1204		1204	3,36
Vértesboglár	2321	984		2,75
Vértessomló	2230		1792	5,00
Zámoly	4850	1593		4,45
Összesen	76049	23108	12715	100,00
		35823		

Natúrparki területarány
(3% feletti települések)

*Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2018. január 1.
(www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2018.xlsx)

A Vértesi Natúrpark alapvetően 7 kistáj területén fekszik. Által-ér-völgy (Tatabánya, Bokod, Oroszlány, Pusztavám), Móri-árok (Mór), Vértes-fennsík (Csákberény, Kőhányáspuszta, Vérteskozma, Várgesztes), Vértes peremvidéke (Csákkakő, Vértessomló), Gánti-medence (Gánt), Zámolyi-medence (Csákvár, Zámoly), Lovasberényi-hát (Bodmér, Pátka, Szár, Szárliget, Vértessomló).

Régiók, járások:

A Vértesi Natúrpark a Közép-Dunántúli Régióba, a települései pedig 2013. január 1-től 5 járásba tartoznak.

Móri járás: Mór, Csákberény, Csákkakő, Pusztavám

Székesfehérvári járás: Zámoly, Pátka, Gánt

Bicskei járás: Bodmér, Csákvár, Szár, Vértessomló

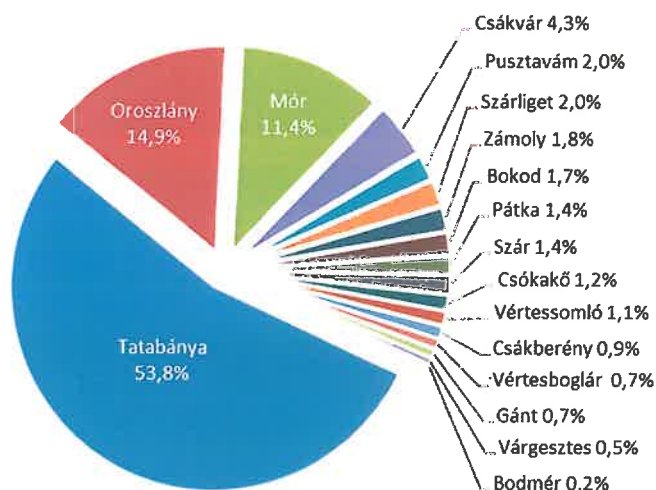
Oroszlányi járás: Bokod, Oroszlány

Tatabányai járás: Szárliget, Tatabánya, Várgesztes, Vértessomló

Társadalmi jellemzői:

Tatabánya megyeszékhely és megyei jogú város, Csákvár, Mór és Oroszlány város, a többi település község jogállású. A Natúrpark összlakossága meghaladja a 120.000 főt. A falvak átlagnépessége 1500 fő körüli, 4 falu 1000 fő alatti.

Népesség 2018*	
Település	Lakónépesség száma (fő)
Bodmér	233
Bokod	2037
Csákberény	1159
Csákvár	5280
Csákkakő	1431
Gánt, Kőhányás, Vérteskozma	872
Mór	13936
Oroszlány	18171
Pátka	1705
Pusztavám	2449
Szár	1703
Szárliget	2402
Tatabánya	65633
Várgesztes**	618
Vértessomló	1314
Zámoly	2220
Összesen	122075

*Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2018. január 1.

(www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2018.xlsx)

**Adatszolgáltató: Várgesztes Község Önkormányzata (2019.01.01.)

Területhasználat:

A Vértesi Natúrpark területén a természetközeli tájhasználati formák jellemzők (erdő, gyepterület összesen 87%), a szántó hasznosítású terület 10% alatti, mely a Natúrpark déli részén helyezkedik el. A szőlőtermesztés a Móri Borvidéken jelentős.

Művelési ág	Terület (ha)*	%
Erdő	23293	65
Gyep	7729	22
Szántó	2349	7
Szőlő	507	1
Egyéb (gyümölcsös, zártkert, belterület, kivett terület)	1945	5
Összesen	35823	100

*2014-es térinformatikai adatok alapján

Természetvédelem: A Vértesi Natúrpark területének 62%-a valamilyen természetvédelmi védettség alatt áll. Minden településen található valamilyen szintű védett természeti terület.

A Natúrpark részét képezi két országos jelentőségű védett terület, a Vértesi Tájvédelmi Körzet (15533 ha), melyből 1653 ha fokozottan védett, és a Pogácsa-legelő Természetvédelmi Terület (263 ha). A helyi jelentőségű természeti értékek közül kiemelkedő az Észak-Vértesi Természetvédelmi Terület, mely Magyarország legnagyobb egybefüggő helyi jelentőségű természetvédelmi területe.

Védett területek		
Védettség	Terület (ha)	Natúrparki területarány
Országos jelentőségű	15 796*	44%
Fokozottan védett terület	1 653	5%
Helyi jelentőségű	6 520	18%
Nem védett	13 507	38%
összesen	35 823	100%

*<http://web.okir.hu/sse/?group=HNYR>

Országos jelentőségű védett területek:

Vértesi Tájvédelmi Körzet (146/2007. (XII.27.) KvVM rendelet)

Pogácsa-legelő Természetvédelmi Terület (5/2014. (IX. 1.) FM rendelet)

Fokozottan védett területek:

Fáni-völgy, Haraszt-hegy és környéke, Pátracosai bükkös, Mindszentpusztai Ciklámen völgy, Csíkvarsai-rét, Meszes-völgyi erdőrezervátum, Juhdöglő-völgyi erdőrezervátum

Helyi jelentőségű védett területek:

Védett terület neve	Település	Területe (ha)	Alapító helyi rendelet
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Gánt	931,79	10/1994. (VII.1.) r.
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Szár	459,84	10/1994 (VIII.16.) r.
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Szárliget	1046,13	8/1994 (X.21.) r.
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Tatabánya	1455,22	17/1994. (VI.15.) r.
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Várgesztes	816,59	3/1994 (IV.7.) r.
Észak-Vértes Természetvédelmi Terület	Vértessomló	1474,04	5/1994. (04.07.) r.
Orondi-legelő és környéke	Csákberény	50,64	5/1998 (IV.17.) r.

Csákvári Kastélypark	Csákvár	88,04	15/1993 (VI.25.) r.
Jordán Parkerdő	Csókakő	20,25	668/1992.(IX.21.) r.
Vajal-forrás és környéke	Mór	8,57	35/2009. (XII.17.) r.
Vértesszentkereszti kolostorrom és környéke	Oroszlány	1,9	25/1993 (V.26.) r.
Majki műemlékegyüttes tájképi környezete	Oroszlány	56,88	25/1993 (V.26.) r.
Szálláskút puszta Természetvédelmi Terület	Szár	18,00	7/2003. (V.5.) r.
Mészegető	Várgesztes	1,47	2/1994 (IV.7.) r.
Gesztesi-patak és a régi tó medre	Várgesztes	1,42	2/1994 (IV.7.) r.
Somhegy-szőlők alatti vízfolyással határos része	Várgesztes	85,47	2/1994 (IV.7.) r.
Búcsútér, Kálvária-domb, Tojásgurító, Szegfűdomb, rk. templom környéke	Vértessomló	4,19	5/1994. (04.07.) r.
Összesen		6520,44	

A Natúrpark 79 %-a Natura 2000 terület, a Vértes (HUDI30001), a Zámolyi-medence (HUDI30002) és a Déli-Gerecse (HUDI20015) területek helyezkednek el rajta. Ezek jelentős átfedést mutatnak a védett természeti területekkel.

Natura 2000	Teljes terület (ha)	Natúrparki terület (ha)	Natúrparki területarány
Vértes (HUDI30001) (SPA, SCI)	25556,28*	25378,39	71%
Zámolyi-medence (HUDI30002) (SPA, SCI)	2595,39*	2595,39*	7%
Déli-Gerecse (HUDI20015) (SCI)	4815,53*	288,73	1%
Különleges természetmegőrzési terület (SCI)	32967,2	28262,51	79%
Különleges madárvédelmi területek (SPA)	28151,67	27973,78	78%

*<http://natura2000.eea.europa.eu/>

A Vértesi natúrpark legfőbb szerve a **Natúrparki Tanács**, mely a térség választott önkormányzati vezetőiből (polgármestereiből) és a Pro Vértes elnökéből áll.

Kezelőszerve/üzemeltetője: **Pro Vértes szervezetei**

A Vértesi Natúrpark keretei között végzett fő tevékenységek

- közigazgatási, konzultatív egyeztető, képviseleti feladatok térségi tervek, közös fellépések döntések koordinálása stb, képviselet, LEADER együttműködés
- természetgazdálkodás, (integrálás lovasok, állattartók, MTÉT gazdálkodók, információhoz jutás, adminisztrációs segítségnyújtás
- oktatás, szemléletformálás, szülőföld megismertetése, programok, rendezvények, könyv filmek, publikációk, értéktár gyűjtés, (sok szint, óvoda, iskolák, egyetemek
- műemlékvédelem, építés, képviselet
- szelíd turizmus elsődleges szervezése és képvisetele

A Vértesi Natúrpark célja a terület természeti és a kultúrtörténeti értékeinek hosszú távú megőrzése és védelme, a természetvédelem és az idegenforgalom koordinációján alapuló együttműködés és összehangolt térségfejlesztés megvalósítása.

A Natúrpark mint találkozási felület, és szervező erő a legkülönbözőbb társadalmi szereplők érdekeit szolgálva erősíti a települések lakosságának egymás közti, valamint a lakosság az idelátogatók és a természeti, kulturális környezet közötti kapcsolatrendszer fejlődését. Az

irányított, szervezett turizmussal elősegíthető a természeti és kultúrtörténeti értékek védelme, s emellett a vidéki életminőség javulását, s ezáltal a lakosság helyben maradását is eredményezi.

Kiért van a natúrpark?

Elsősorban azokért, akik az év 365 napján napi 24 órában élvezik az ittlétet, a környezetet, a natúrpark nyújtotta szolgáltatásokat, a helyi termékeket, és itt gyűjtik azokat a kis emlékmorzsákat, melyből összeáll egykor a honvágy és a hazaszeretet, szóval a helyi emberekért.

Továbbá azokért az idelátogató turistákért, akik a csendet, a békét, a nyugalmat nálunk szeretnék átélni, itt szeretnének kikapcsolódni, amire minden lehetőség adott, hiszen a Budapest és a Balaton turisztikai régió között található Vértesi Natúrpark mindamelltt, hogy számos természeti és kultúrtörténeti értéket, és fantasztikus élményeket nyújt, igen csak jól és könnyen megközelíthető.

Mi történt a VÉRTESI NATÚRPARKBAN 2015 óta?

1. A NATÚRPARKI TANÁCS DÖNTÉSEI

A Vértesi Natúrpark Tanácsának két nagy horderejű döntése volt a tárgyalt időszakban.

1.1. A Magyar Állam tulajdonában álló erdőterületek vagyonkezelésbe adása a Vértesi Erdő Zrt. részére.

A Vértesi Natúrpark 36 000 ha kiterjedésű területének 65%-a erdő. A Zrt a Vértesi Natúrparkba tartozó erdőterületeket 1996-óta ideiglenes vagyonkezelési szerződés alapján kezelte. A 2016 febr. 15.-én kelt vagyonkezelői szerződéshez a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet a szükséges természetvédelmi hozzájárulásokat 2017 év elején kérte meg az első fokú természetvédelmi hatósági jogkörben eljáró önkormányzatoktól.

A vagyonkezelői szerződés 4. 14. pontja rendelkezik a természetvédelmi előírásokról.

4.14. Felek rögzítik, hogy amennyiben a jelen szerződés tárgyát képező valamely Földrészlet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet (Natura 2000) hatálya alá tartozik, akkor Vagyonkezelő az érintett területen a rendelet előírásainak és a Natura 2000 hálózatba tartozó földrészletekre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodást köteles folytatni. Amennyiben a jelen szerződés tárgyát képező valamely Földrészlet védett természeti területnek minősül, akkor Vagyonkezelő az érintett területen köteles a védett természeti területekre vonatkozó speciális jogszabályi előírásokra, a kezelési tervben foglaltakra és az eseti hatósági korlátozásokban előírtakra tekintettel végezni gazdálkodási tevékenységét.

Tekintettel arra, hogy e döntés az összes natúrparki önkormányzatot érintette, a Pro Vértés Közalapítvány mint kezelő szervezet a Natúrparki Tanács összehívását kezdeményezte.

A Natúrparki Tanács a Vértesi Erdő Zrt. vagyonkezelési szerződésébe az alábbi szempontok beépítését javasolta:

A Vértesi Natúrpark védett területén folytatott erdőgazdálkodás során az alábbi hármas cél érvényesüljön, illetve a mindenkor hatályos természetvédelmi, erdészeti jogszabályok maradéktalanul kerüljenek betartásra.

- Töltse be közjóléti feladatát, biztosítsa mindenki számára a pihenés, felüdülés lehetőségét,
- őrizze meg a biológiai sokféleséget,
- és az erdőben folytatott gazdálkodás legyen tartamos.

Ennek érdekében:

- az erdő elsődleges és másodlagos rendeltetésével összhangban álló gazdálkodás történjen a vagyonkezelésbe adott területeken
- a vagyonkezelő kapjon támogatást az erdei mellékhaszonvételek kiemelt hasznosításához, valamint a turisztikai, közjóléti feladatainak ellátásához
- tevékenységében kapjon kiemelt szerepet a térségbeli lakosság foglalkoztatása és tűzifaellátása
- elsődlegesen a folyamatos borítást biztosító erdészeti eljárások alkalmazásával gazdálkodjon
- erőművi apríték csak vágástéri hulladékból és értéktelen melléktermékből készüljön
- vagyonkezelő a Natúrpark Tanácsnak két évente adjon tájékoztatást a tevékenységéről

1.2. Döntés a megyei éghajlatváltozási stratégiával kapcsolatos álláspont kialakításáról.

A Vértesi Natúrpark alapvető *földrajzi törvényszerűségei* a klímazonális (földrajzi) elhelyezkedéséből és a dolomit alapkőzet sajátosságaiból adódnak. A térségben lehulló 500-600 mm csapadék az erdős pusztai növénytársulás kialakulásának határán mozog, s ez a csapadék a meredek területekről sokszor eróziót okozva nagyon gyorsan el is folyik vagy elszivárog a dolomittözet repedésein keresztül a mélybe. Ebből két ismerős jelenség adódik, a felszín nagyon száraz, azonban a mélyben hatalmas karsztvízkincs halmozódik fel.

Nincs olyan hazai vagy nemzetközi tanulmány, amelyik a *klímaváltozás* során a Kárpát-medence térségét ne a jövőbeni vízhiánnyal sújtott területek közé sorolná. A Vértesi Natúrpark területe, speciális élőhelyei e változások veszélyeinek különösen ki vannak téve.

A klímaváltozás első jelei a *léghőmérséklet emelkedése* és a *csapadékeloszlás megváltozása*, melyek több kisvíz megszűnéséhez, végérvényes kiszáradásához vezetnek. Ha fel akarunk készülni a klímaváltozás várható kellemetlen következményeinek mérséklésére, akkor a legfontosabb feladatunk minden vízgyűjtőre egy új szemléletű stratégia kidolgozása, amelyben részletezzük **a vizek bármilyen áron történő megtartásának lehetőségét**. Az ilyen módon tárolt vizeket látszólag ugyan csak az vízi élővilág hasznosítja, a valóságban azonban már magának a *párolgásnak* is nagyon széleskörű haszna van, hiszen az az emberekre, a környező mezőgazdasági területekre, településekre is kedvezően hat. Az elpárolgó vizek közvetlen környezetünkben kifejtett kedvező hatására egyre nagyobb szükségünk lesz. **Ilyen körülmények között kiemelt feladat kell legyen, hogy az összes lehetséges víztározásra alkalmas területet erre a célra használjuk fel! Tavaink, víztározóink, mocsaraink, mocsárrétjeink, kis vizes élőhelyeink téli, tavaszi feltöltése az egész társadalom alapvető érdeke, ezért erről – közpénzek felhasználásával – gondoskodni kell! Különös odafigyelést igényelnek azok a területek, amelyeken az élővilág megőrzése érdekében az ökológiai víz folyamatos meglétéről kell gondoskodni, hiszen ezek nemcsak élővilágunk fennmaradását szolgálják, hanem közvetlen környezetünk élhetőbbé válik, a mezőgazdaság számára pedig kiegyenlítettebb gazdasági környezetet biztosít.**

A Vértesi Natúrpark jó része az ország kontinentális éghajlatú területei közé tartozik, melyre az évi 550-600 mm körüli csapadékmennyiség jellemző. E csapadékmennyiség a klímazonális határa a zárt **erdőtársulások** kialakulásának. A száraz dolomittözet felszínén a vándorló dolomittörmelék sajátosságaihoz alkalmazkodott pionír növénytársulások, girbegurba törzsű fákból álló erdők alakultak ki. A folyamatosan aprózódó és vándorló dolomittözet speciális körülményei, élőhelyei és a Kárpát-medence különböző éghajlati adottságú földtörténeti időszakaiból visszamaradó növények és állatok itt egy sajátos evolúciós folyamatként önálló, az egész világon csak itt élő *bennezültött fajok* kialakulását tették lehetővé. A váztalajokon és a sekély termőrétegű rendzina talajokon sziklagyepek, molyhos tölgyes karsztbokorerdők, melegkedvelő tölgyesek, bükkös vagy hársas sziklaerdők találhatóak, klímától és kitettségtől függően, általában erodálódott gerinceken és jellemzően meredek termőhelyeken. Amennyiben az egyébként is szubmediterrán térségben a csapadékmennyiség csökken, úgy a zárt erdők „*felnyílnak*”, erdős puszták, karsztbokorerdők, nyílt tisztásokkal tarkított élőhelyek jönnek létre, ahol pedig már most ezek találhatóak, ott a csapadék csökkenésével teljesen kopár eróziós felszínek alakulnak ki, s mindenütt megnő a mediterrán tájakról ismert erdőtüzek pusztításának veszélye.

A Vértesi Natúrpark erdeinek nagy része *elsődleges természetvédelmi rendeltetésű*. Emellett az erdőtörvény megfogalmaz egy ún. *másodlagos rendeltetést* is, legnagyobb részét a termőhelyre utaló sajátosságok alapján. Ezen erdők kiterjedése a Vértesben igen magas, az összes erdőterület mintegy 42%-a *talajvédelmi besorolású*, és ezekhez kötődnek legnagyobb számban a védett természeti értékek. Ezen őshonos erdőtársulások csapadékmennyiség csökkenésével történő eltűnése esetén helyüket idegenhonos, esetleg özönnövényekből álló társulások vagy az adriai tengerpartról jól ismert kopár felszínek vehetik át.

E gyenge termőhelyi adottságú erdők gazdasági haszna nagyon csekély, igen kevés bennük a minőségi faanyag, így ma a Vértes erdeinek nagy része egy pillanat alatt lobban el egy-egy hőerőműben „megújuló energiának” nevezve.

A Vértest most borító erdők, főként amelyek csapadékosabb klímát igényelnek, már most is ökológiai tűrőképességük határán élnek, emiatt a nagy kiterjedésű, a mikroklímát alapjaiban megváltoztató erdészeti módszerek alkalmazása mellett továbbélésük, természetes felújításuk lehetetlenné válik. Ezek az erdők gazdaságosan nem művelhetők, a gazdálkodás legfőbb célja az erdőborítás megőrzése.

Tekintettel arra, hogy a Vértesi Natúrpark élőhelyei, élőlényei, tájai nemzetközi szinten is kiemelkedő értéket képviselnek, s az itteni erdők a klímaváltozás hatásai miatt veszélybe kerülhetnek, gazdasági hasznosításuk csekély hozadékkal jár, így ezen erdők, illetve a többi természetes élőhely további hasznosítását megőrzési, természetvédelmi, oktatási és turisztikai céloknak kell alárendelni.

2. TERMÉSZETVÉDELMI FEJLESZTÉSEK, REKONSTRUKCIÓK, AKCIÓK, ZÖLDÍTÉS:

- segítség az önkormányzatoknak szakkérdésekben
rendezvények engedélyezése
erdészeti ügyek
- Téli madáretetés 2001 óta minden évben
 - 2-3 tonna napraforgó mag kerül szétosztásra közel 100-150 ember között, intézmények, óvodák, iskolák ellátása
- "Tavaszi szemétszedési akciónap" (2004 óta minden évben)
- Folyamatos munka a sérült madarak mentése, repatriációja. Példaként mutatjuk a 2016-os év madármentési adatait.

• egerészölyv 11 pld	• 4 visszaengedve
• vörös vércse 9 pld	• 4 visszaengedve
• karvaly 3 pld	• 1 visszaengedve
• macskabagoly 1 pld	• elpusztult
• gyöngybagoly 3 pld	• visszaengedve
• kuvik 1 pld	• visszaengedve
• erdei fülesbagoly 4 pld	• 2 visszaengedve
• fehér gólya 1 pld	• elpusztult
• bütykös hattyú 6 pld	• 5 még nem nálunk
• nyári lúd 1 pld	• elpusztult
• nagy lilik 1 pld	• még nálunk
• szajkó 2 pld	• 1 visszaengedve
• dolmányos varjú 1 pld	• elpusztult
• szarka 2 pld	• elpusztult
• parlagi galamb 4 pld	• 2 visszaengedve
• balkáni gerle 2 pld	• 1 visszaengedve
• búbosbanka 1 pld	• elpusztult
• nagy tarkaharkály 3 pld	• 1 visszaengedve
• feketerigó 4 pld	• 3 visszaengedve
• molnár fecske 1 pld	• visszaengedve
• mezei pacsirta 1 pld	• visszaengedve
• meggyvágó 1 pld	• visszaengedve

2. Természetgazdálkodás

- Csákvár határában lévő közel 1500 ha gyepterületen példaértékű gazdálkodást folytatunk
 - őshonos állatokkal (700 szürkemarha, 300 bivaly) és lovakkal legeltetünk, **(Az Ezerjó és ezer ló hazája)** melyek a természetvédelmi kezelés mellett kultúrtörténeti értékkel is bírnak és jelentős értékű attrakciót, látnivalót jelentenek a turistáknak.
 - a gyepterületeken a természeti értékek védelmét előtérbe helyező, a Közalapítvány több éves kutatási eredményein, tapasztalatain alapuló gazdálkodási módot alkalmazunk. Tapasztalatainkat, szakmai ismereteinket fórumokon, ill. tanácsadások során adjuk át a helyi gazdáknak
 - új szarvasmarha telep építés,
 - özönnövények élőhelyrekonstrukció a bivalyokkal Csákváron az Ülőkútnál (25 ha), Alsó-Pogácsa erdőterületein (100 ha) és a Zámoly víztározó környékén (120 ha)

3. Építkezések, beruházások, avatások:

Pro Vértes beruházás

- Vértesi Natúrpark Látogatóközpontjának fejlesztése

A Geszner-házban lévő kiállítás fejlesztése

Két új dioráma készült: a Báracházi-barlang új helyre került, és elkészült egy 8 millió évvel ezelőtti faunát bemutató dioráma.

VP6-19.2.1.-94-4-17 Hagyományőrző, kulturális, civil és sportélet támogatása (LEADER pályázat)

Tartalma: a múzeum diorámáinak felújítása, 2 db vitrines szekrény, tablet, 2 db kültéri interaktív tábla, 30 fő részére tábor az Erdei iskolában, 30 db távcső.

- Szoboravatás a Geszner-háznál

2016. szeptember 17-én Csákváron, a Geszner-házban, a Vértesi Natúrpark központjában került sor Szabó László Vilmos megemlékezésére, melyre az ország és a Kárpát-medence számos pontjáról gyűltek össze. Szabó László Vilmos életútjának egyes állomásait felidéztek a Mester tanítványai: Schmidt Egon, Dr. Rékasi József, Haraszthy László és Viszló Levente. Az emlékülés Szabó László kőből faragott mellszobrának leleplezésével zárult, mely Máhr Ferenc csákberényi szobrászművész alkotása. A szobor a Geszner-ház tó felőli bejárata mellett látható. Szabó László Vilmos a hit és a természetszeretet felkent apostola volt. Ennek bizonyítására álljon itt egyetlen – előadásából származó mondat: „A természet Isten Bibliája, melyet az ég kék selymébe kötött.”

- Mindszentpusztai kulcsosház újjáépítése

Az 1832-ben épült egykori erdészház az újjáépítéssel szerkezetkész állapotba került.

- Károly-kő avatása (november 9.)

Freész Károly halálának 10 éves évfordulója alkalmából megemlékezést tartottunk, melynek során egykori kedvenc helyénél, a "csöcsös fánál" elhelyezésre került az ún. Károly-kő.

TERVEK:

- *Geszner-ház fűtéskorszerűsítése*
- *Kulcsos -ház vagy erdei iskola kialakítása Mindszentpusztán*

4. Oktatás, ismeretterjesztés

- Natúrparki Oktatási Közösség (NOK) kiépítése a Vértesi Natúrpark intézményeiben
 - 1995 óta minden évben természetismereti oktatás a csákvári iskolában, tantervbe épített előadások, terepbejárások, Madarak és Fák Napjához kapcsolódó vetélkedők megszervezése és levezetése, melyhez 2015-ben a vértésboglári és a csákberényi iskola is csatlakozott. Ezt a jellegű oktatást 2019-től átalakítottuk egy az egész Natúrparkot átfogó programmá, „Otthonom a Vértes” elnevezéssel.
 - Az „**Otthonom a Vértes**” vetélkedő egy több fordulós verseny alsós és felsős korosztály részére, melyben 4 fős csapatok indulhatnak (3 diák+1 felnőtt). A Vértesi Natúrpark monográfiájának tudásbázisára alapozva, játékos feladatokkal vesszük rá az ifjúságot, hogy minél jobban megismerje környezetét, lakóhelyét. A Boglártanyára tervezett döntő során pedig lehetőséget biztosítunk arra, hogy minél több élmmennyel és baráttal gazdagodjanak. 2019-ben 43 csapat (172 fő) vett részt a vetélkedőn, közel 100 fő jött el a Vértesben megszervezett kirándulásra, és 120 fő jelent meg a Vértesbogláron rendezett döntőn.
 - 2007 óta működtetjük **Boglártanya Erdei Iskolánkat**, ahol a natúrparki települések diákjainak kedvezményeket biztosítunk.

	Csoportok	Vendégek	Csoportok átlag létszáma	Napok
2015	49	1357	27,7	156
2016	60	1707	28,5	191
2017	56	1923	34,3	149
2018	50	1768	35,4	155

- 2011-ben indítottuk el „**Madárdalos Ovi**” programunkat és mostanra már 17 településből 26 óvoda csatlakozott. Több, mint 2200 gyermek vesz részt a programban.
- 2013-tól a középiskolásoknak a Közösségi munka elvégzéséhez (40 óra) helyszínt biztosítunk (együttműködési megállapodások a natúrparki intézményekkel és egyéb, országos hírű középiskolákkal, pl. Fazekas Gimnázium)
- Főiskolásoknak, egyetemistáknak szakmai hely és szakdolgozati téma biztosítása. **Ezt a gyakorlatot intézményesítettük egy együttműködési megállapodással**

melynek tagjai: Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron, Szent István Egyetem, Gödöllő, Kaposvári Egyetem, Debreceni Egyetem, Corvinus Egyetem, Budapest, Állatorvosi Egyetem)

○ Tájséta (2018. október 20.)

2018-ban, második alkalommal szerveztek tájsétákat a hazai natúrparkok a Nemzetközi Tájnaphoz kapcsolódóan. A Pro Vértes szervezésével, a Vértesi Natúrparkban 16 km-es tájsétán vettek részt a túrázók. 36-an gyalogolták végig a távot. A túra Várgesztesről indult, a Zsigmond-kő érintésével érkeztek a Mátyás-forráshoz, majd a Sárkánylyuk-völgyön a Hirczy-emlékműhöz. A séta utolsó állomása a Fáni-völgyben található Ördög-szószerk volt.

○ „Környezeti nevelés Komárom-Esztergom Megye natúrparkjaiban” (december 7.)

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata és a MTESZ Komárom-Esztergom Megyei Egyesület hagyományos környezeti-nevelési rendezvényén, Tatabányán kaptunk főszerepet. Bemutatkozott a Pro Vértes, és megismertettük környezetnevelési munkánkat a Madárdalos Ovi programot és a Boglártanya Erdei Iskolát, valamint a készülő Monográfiát.

- A Vértesi Natúrpark minden alkalommal részt vesz a Nyitott kapuk rendezvényen Tatabányán.
- XV. Diákbiológus és Környezetvédő napon (Bárdos László Gimnázium, Tatabánya) kiállítóként és előadóként vettünk részt.

TERVEK:

○ *Natúrparki Oktatási Közösség kiépítése a Vértesi Natúrpark intézményeiben*

- *folytatódna a Vértesi Natúrparkban elkezdett újszerű gondolatoknak megfelelő rendszer kiépítése, ami országos rendszerré válhat a későbbiekben*
- *a tervezett intézményes hálózat lényege az volna, hogy szervezett körülmények között történne az eddigi már működő gyakorlat továbbfolytatása*
- *a szervezettségéből adódóan lehetőség nyílna az érdeklődés ismeretében a tervezhetőségre, erdei iskola, egyéb oktatási lehetőségek kiaknázása*
- *az ezzel kapcsolatos infrastrukturális személyi és szervezeti háttér bővítésére pályázati úton lehetőség nyílna*
- *a Pro Vértes munkájaként létrehozott tudásbázis, archívum lehetővé teszi a térség tudományának elmélyültebb megismertetését az itt lakókkal, és mintegy a jövőbe befektetett energiaként elősegítené a szülőföld megismerését annak élővilágával, törvényszerűségeivel, kultúrájával, történelmével stb.*

5. Turizmus

- Csákvár, Geszner-ház, Vértesi Natúrpark Látogatóközpont kialakítása
 - Természettudományi Kiállítás, 250 Ft/fő/natúrparki lakosok
- Megújítottuk honlapunkat (www.vertesinaturpark.hu), melyen naprakész információt kapnak a látogatók a Vértesi Natúrpark turisztikai látványosságai, programjai mellett, természeti és kulturális értékeiről, a települések történelméről, népszokásairól. A honlap tartalmát folyamatosan frissítjük a megjelent Vértesi Natúrpark Monográfiája című könyv összegyűjtött ismeretanyagaival.
- **Ökoturizmus**
 - Tanösvények (Haraszt-hegyi, Vidrafű, Földtani, Pátrácos, Vértes Panoráma, Pusztai Állatpark tanösvény, Gánti Földtani tanösvény), túraútvonalak (Országos Kéktúra útvonal), kerékpáros utak
 - Várak, templomok, kolostorok, múzeumok, tájházak
 - Szakvezetések
- **Rendezvények**

Burgonyafesztivál, Rétes - és Pálinkafesztivál, Hagyományos Mihály-napi Lovas-és Pásztortalálkozó, Móri Bornapok, Csókakői Várjátékok, Tojásgurító rendezvények, sváb bálók stb.
- **Kiadványok**

leprellősorozat, Vértesi Natúrpark térkép (2015), tanösvény füzetek, szakmai kiadványok
- **Natúrparki Települési Táblák**

Orszlányon és Tatabányán új Natúrparki Települési Táblák kerültek kihelyezésre, és Zámolyra, Csákberényre, Bodmérre és Majkra a régi, elhasználódott táblák helyére új tábla került.

TERVEK és megvalósításuk:

- *A Vértesi Natúrpark honlap tartalmát folyamatosan bővítjük a Vértesi Natúrpark monográfiájában összegyűjtött ismeretanyaggal*
- *Turisztikai ágazatok folyamatos fejlesztése, tanösvények építése, bemutatóhelyek létrehozása*
- *Natúrparki védjegy kialakítása*

6. Térségfejlesztés, Területfejlesztés

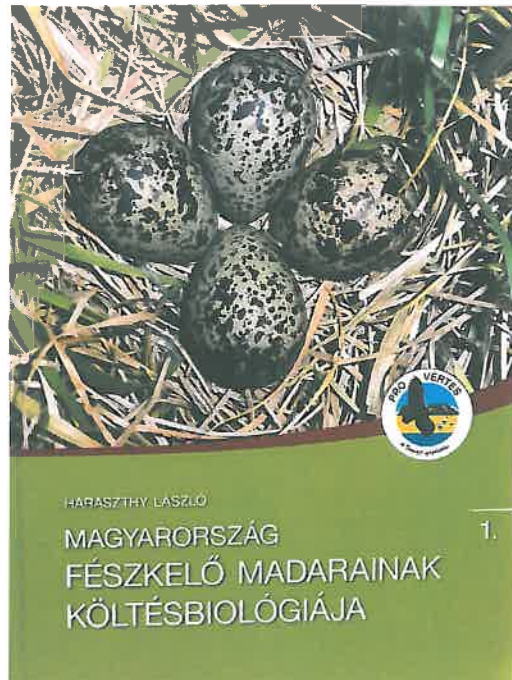
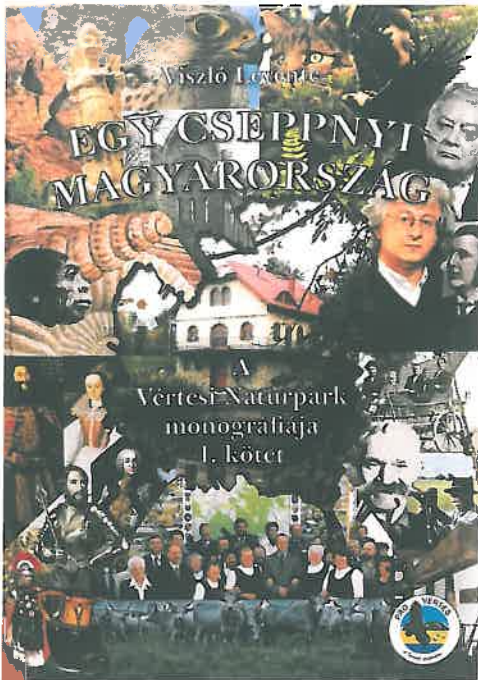
- Vértes-Gerecse Vidékfejlesztési Közösség (2007-2013; 2014-2020)
 - Viszló Levente alelnök
 - LEADER pályázatok (eszközbeszerzés, értékmegőrzés)
- Természetvédelmi, Vízgazdálkodási, Térségfejlesztési témában szakmai képviselet
- 10 éves térségi erdőtervezés szakmai képviselete

TERVEK:

- *Együtműködés, térségi programok koordinálása, pályázati segítségnyújtás, pályázatírás*

7. Értékkörzés

- Elkészült a Vértesi Natúrpark Monográfiája "Egy cseppnyi Magyarország" című könyv, az 1996-ban kiadott monográfia újbóli kiadása. A két kötetből álló mű 1106 oldalas mű olvasmányosan tárja az érdeklődő közönség elé a Vértesi Natúrpark természeti, kulturális örökségét, néprajzát, gazdaságtörténeti összefüggéseit. 2019.04.08-án Tatabányán, 09-én Székesfehérváron tartottunk könyvbemutatót.
- Ezzel párhuzamosan folyik a Vértesi natúrpark krónikája című filmsorozat készítése is.
Eddigi eredményeink:
 - "Három a magyar igazság, egy a ráadás" c. Csákvárról szóló film (2013)
 - "A kétszer foglalt mező" c. Vértesboglárról szóló film (2015)
 - "Rögös út, megérdemelt igazság" c. Várgesztesről szóló film (2015)
 - „A magyar ezüst bölcsője” c. Gántról szóló film (2018)
 - „Faluk az óriás tenyerén” c. Csákberényről szóló film (2018)
 - Pro Vértes 25 év a természet szolgálatában (1991-2016) film (2018)
 - **Bodmér, egy külön falu története** c. könyv, mely első a monográfiák közül (2014)
- **települési monográfiák** elkészítéséhez elkezdődött egy óriási, az összes településre kiterjedő gyűjtőmunka eredményeként, a Vértesi Natúrpark digitális archívuma közel 15000 db fényképből, 3000 db írásos dokumentumból és interjúkból áll.
- Hosszú Téli Esték a Geszner-házban rendezvénysorozat, Csákvár (2004-től), 2015-től Csákberényben is
- Elkészült a Magyarország fészkelő madarainak költésbiológiája című 2 kötetes, 1780 oldalas könyv.

TERVEK:

- *Települési monográfiák kiadásának folytatása*
- *A településekről szóló filmek elkészítése*
- *Vértesi Natúrpark monográfiájának ingyenes terjesztése a natúrparki települések közoktatási intézményeihez, könyvtáraihoz, önkormányzataihoz*
- *könyvbemutató minden natúrparki településen*

2014-2020-as Széchenyi 2020 KEHOP (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program) és TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) pályázati felhívásainál a pályázók köréből kizárták a civil szervezeteket, alapítványokat, nonprofit gazdasági társaságokat, így még az esélyt is elvették, hogy pályázzunk.

A Pro Vértés ezen programjait 19 főállású munkatárssal látja el.

A Vértesi Natúrpark működtetését a Pro Vértés a saját tulajdonú területei, és állatai után járó Európai Uniósi támogatásaiból finanszírozza, így azok valóban közérdekű célokat szolgálnak.

Csákvár, 2019.04.18.

Viszló Levente

Határozati javaslat

A Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés

1. Megköszöni az Által-ér Vízugyűjtő Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség és a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány tájékoztatását a Gerecse illetve a Vértesi Natúrpark működéséről.
2. Mint a megyei területi tervezésért, programozásért felelős szervezet továbbra is kiemelten kezeli a natúrparki törekvéseket és ezek projektelemeit beépíti a Terület-és Településfejlesztési Operatív Program megyei programjaiba, illetve közvetíti az érintett ágazati operatív programok felé, mint kiemelt megyei igényt;
3. Felkéri a Szövetséget és a Közalapítványt, hogy aktív szervező munkájukkal továbbra is segítsék a Gerecse illetve a Vértesi Natúrpark tevékenységének megszilárdítását.

Felelős: Popovics György, a közgyűlés elnöke

Határidő: folyamatos

Hivatali végrehajtásért felelős: Hummel Rudolf mb. főosztályvezető